
**SIGNIFICANCE OF DANUBE REGION FOR THE NATIONAL SECURITY OF
REPUBLIC OF BULGARIA**

Daniel Manolov

Vasil Levski National Military University –Veliko Tarnovo, Republic of Bulgaria, didosm@abv.bg

Abstract: The paper presents the significance of Danube region for the national security of Republic of Bulgaria. In this regard, the scope and number of the population for the period 2014-2018 of the region are presented. The fastest decline rate with the population of Northwest Bulgaria is one of the main reasons in 2018 a new territorial coverage of level 2 regions to be developed. For the last years, one of the serious concerns of the country is about its population decline. The data about the number of the population of Republic of Bulgaria for the period 2014-2017 from National statistical institute are used. The data represent a significantly higher trend of depopulation of the villages and towns from Danube region in comparison with the overall country trend. The principal determinants, which influence the change of the number and the structure of the population, are the demographic processes – fertility, mortality and migration. The overcoming of the negative demographic trends and the significant disproportion of the regional development is of vital interest for the national security. The wide scope of the Danube region and the fast depopulation trend in the region appear to be prerequisites for disproportions in its development. In this respect, the causal relationships for the disproportions of the development of the region are examined. The report presents the relationship "education-business-demographic structure-national security". The depopulation of the Danube region leads to a serious decreasing in the quality of life and severely restricts the access to public services, which results in permanent damages of the economic activity and causes a social exclusion in a nationwide and regional aspect. The trend of depopulation of significant territories in the country is a destabilizing factor in the strategic environment of the security. One of the main directions to tackle the process of depopulation is to synchronize education to the business in the region. Thus is expected the youth emigration to be reduced. In this respect, the number of the jobs available in the primary market, registered in the labor offices in total for the country and for Danube region for 2017 and 2016 respectively is presented. The management of the demographic crisis in the Danube region is a complex and an inert process in particular, and the results from the measures undertaken will come out after years and even decades. In this regard, the long-term goal is development of national security culture, which should be a natural public basis for the effective and complete implementation of the security policies. The education and the family values are its chief constituents. The enlargement of the social scope of the security policy sets new challenges to the institutional vertical and horizontal coordination of the hierarchical management relations. In order to extend the social scope of the security policy and the development of the national security culture it is necessary to apply new forms of interaction between the education and business, which are expected to lead to better demographic structure of the Danube region. .

Keywords: national security, regional development, Danube region

**ЗНАЧЕНИЕ НА ДУНАВСКИ РАЙОН ЗА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ****Даниел Манолов**

Национален военен университет „Васил Левски“ – Велико Търново, България, didosm@abv.bg

Резюме: Докладът представя значимостта на Дунавски район за националната сигурност на Република България. В тази връзка е представен неговият обхват и брой на население за периода 2014г. - 2018г. Намаляването на броя на населението със значителни темпове в Северозападна България е една от основните причини през 2018г. да бъде направен нов териториален обхват на районите от ниво2. През последните години един от основните проблеми на страната е намаляването на нейното население. Използвани са данни от Националния статистически институт за броя на населението на Република България за периода 2014-2017г. Данните представят значително по-високия темп на обезлюдяване на селата и градовете от Дунавски район спрямо този за страната. Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и структурата на населението, са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция. Преодоляването на негативните демографски процеси и на значителните диспропорции в развитието на регионите е жизненоважен интерес на националната сигурност. Широкият обхват от единадесет области на Дунавски

район и значителния темп на обезлюдяване на района създават предпоставки за диспропорции в неговото развитие. В тази връзка са разгледани причинно-следствените връзки за диспропорциите на развитие на района. В доклада е представена взаимовръзката „образование-бизнес-демографска структура-национална сигурност“. Обезлюдяването на Дунавски район води до сериозно влошаване на качеството на живота и сериозно ограничаване достъпа до публични услуги, което води до трайни поражения върху стопанска дейност и до социална изолация в общонационален и регионален аспект. Тенденцията на обезлюдяване на значителни територии от страната е дестабилизиращ фактор на стратегическата среда на сигурност. Една от основните насоки за справяне с процеса на обезлюдяване е синхронизиране на образованието с бизнеса в района. Това би следвало да намали младежката емиграция. В тази връзка са представени броя на свободните работни места на първичния пазар, заявени в бюрата по труда общо за страната и съответно за Дунавски район през 2017г. и 2016г. Управлението на демографската криза в Дунавски район е един комплексен и най-вече – инертен процес, резултатите от предприетите действия ще се проявят след години и дори десетилетия. В тази връзка дългосрочна цел е формирането на национална култура за сигурност, която да бъде естествена обществена основа за ефективно и пълноценно реализиране на политиките за сигурност. Основа за нея е образованието и семейните ценности. Разширяването на социалния обхват на политиката за сигурност поставя нови предизвикателства пред институционалната координация по вертикала и хоризонтала на йерархичните връзки за управление. За разширяването на социалния обхват на политиката за сигурност и формирането на национална култура за сигурност е необходимо прилагането на нови форми на взаимодействие между образованието и бизнеса, които да доведат до по-добра демографска структура на Дунавски район.

Ключови думи: национална сигурност, регионално развитие, Дунавски район.

ВЪВЕДЕНИЕ

Планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, наблюдението, контролът и оценката по изпълнението на документите за провеждане на държавната политика за регионално развитие се урежда чрез Закона за регионално развитие.

Съгласно регламент (ЕО) 1059/2003 на Европейския парламент от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели изискването за минимален брой население за районите от ниво2 е от 800 хиляди души. В тази връзка, поради неспазване на изискването от Северозападен район и Северен централен район е направен нов териториален обхват на районите от ниво2. През 2018г. от страна на Министерство на регионалното развитие и благоустройството са предприети мерки за създаване на по-устойчив във времето териториален обхват на районите от ниво 2 и в проекта за Закон за изменение и допълнение на Закона за регионалното развитие са определени нови четири района от ниво2 - „Дунавски район“, „Черноморски район“, „Югозападен район“ и „Тракийско-Родопски район“.

1. ДУНАВСКИ РАЙОН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.

Дунавски район на Република България включва областите - Видин, Монтана, Враца, Плевен, Ловеч, Габрово, Велико Търново, Русе, Разград, Силистра и Търговище.[1]

Към 31.12.2013г. по данни на Национален статистически институт населението на Северозападен район е 810 401 човека, а към 31.12.2014г. то вече е 797 142 човека и съответно не отговаря на изискването за район от ниво2. В тази връзка периода на изследването е 2014-2017г.

През последните години един от основните проблеми за страната е намаляването на нейното население. Регулирането на териториалното разделение на труда е една от основните задачи на регионалното планиране, като целта е ограничаване на вътрешната миграция в страната. Именно осигуряването на трудова заетост, както и по-добри условия на труд са основната причина за вътрешната миграция в страната. Тя оказва пряко влияние върху териториалното разпределение на населението и неговата концентрация по населени места.

Регионалното планиране е такава дейност, която има за цел координация на труда и творчеството на обществото в съответствие с действието на икономическите закони на даденото пространство, като се постигне балансирано и устойчиво развитие на отделните райони.

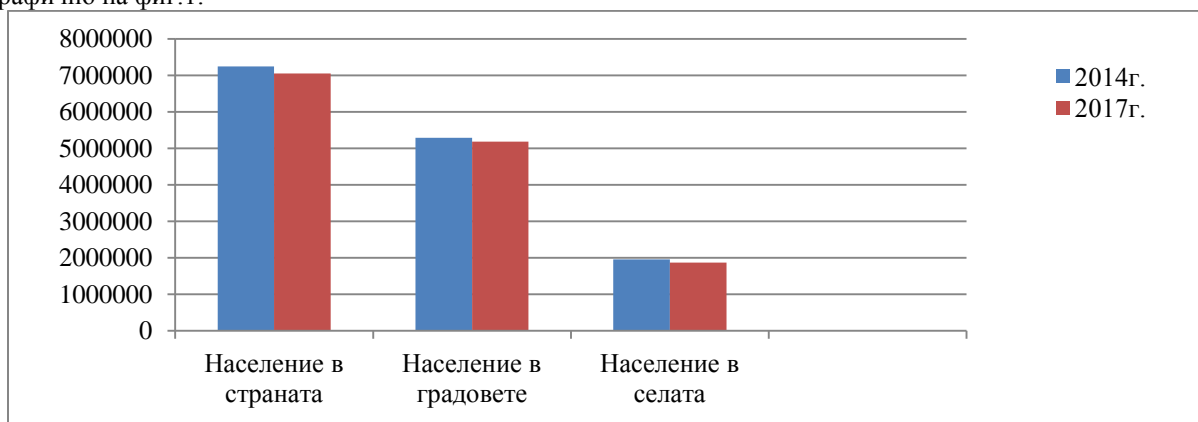
Данни за броя на населението на Република България за периода 2014-2017г. са представени в таблица1.

Таблица 1

№ по ред	Население на Република България /по данни на НСИ/	Общо за страната /бр./	Общо в градовете /бр./	Общо в селата /бр./
1	към 31.12.2017г.	7050034	5181755	1868279
2	към 31.12.2016г.	7101859	5204385	1897474
3	към 31.12.2015г.	7153784	5227182	1926602
4	към 31.12.2014г.	7202198	5267480	1934718
5	към 31.12.2013г.	7245677	5291675	1954002

Населението на страната към 31.12.2017г. е по-малко с 195 643 души или с 2,70% за разглеждания период. Като броят на населението в градовете е намалял с 109920 души или с 2,08%, а населението в селата е намаляло с 85723 души или с 4,39%. Данните представят значително по-високия темп на намаляване на броя на населението в селата спрямо населението в градовете.

Броя на населението на страната в началото на разглеждания период и в края на периода е представен графично на фиг.1.

фиг.1 Население на страната /общо, градове и села/ за 2014г. и 2017г.

Селските райони заемат приблизително 96,00 % от територията на страната, но в тях понастоящем живеят едва 26,50 % от населението на България. Населението в различните области живее предимно в градовете, като изключение правят три области – Кърджали, Разград и Силистра. Областите Разград и Силистра са в Дунавски район и към 31.12.2017г. населението, което живее в селата е както следва:

- в област Разград е 52,78% от населението на областта;
- в област Силистра е 55,76% от населението на областта.

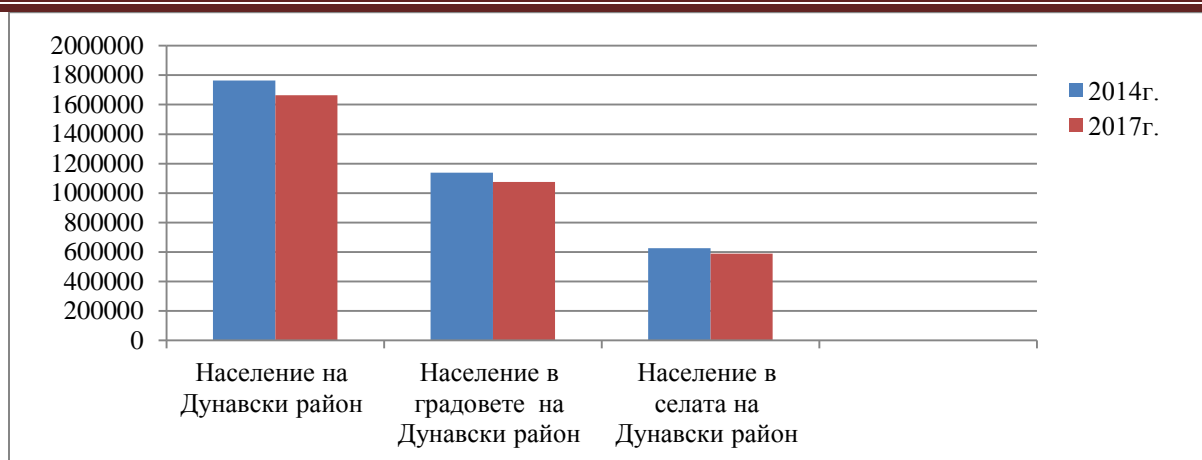
Данни за броя на населението на Дунавски район по години за периода 2014-2017г. са представени в таблица2.

Таблица2

№ по ред	Население на Дунавски район /по данни на НСИ/	Общо /бр./	Общо в градовете /бр./	Общо в селата /бр./
1	към 31.12.2017г.	1663428	1074581	588847
2	към 31.12.2016г.	1688758	1087361	601397
3	към 31.12.2015г.	1714561	1100694	613867
4	към 31.12.2014г.	1739098	1122892	616206
5	към 31.12.2013г.	1763933	1138017	625916

Населението на Дунавски район към 31.12.2017г. е по-малко с 100 505 души или с 5,70% за разглеждания период. Като броят на населението в градовете е намалял с 63436 души или с 5,57%, а населението в селата е намаляло с 37069 души или с 5,92%.

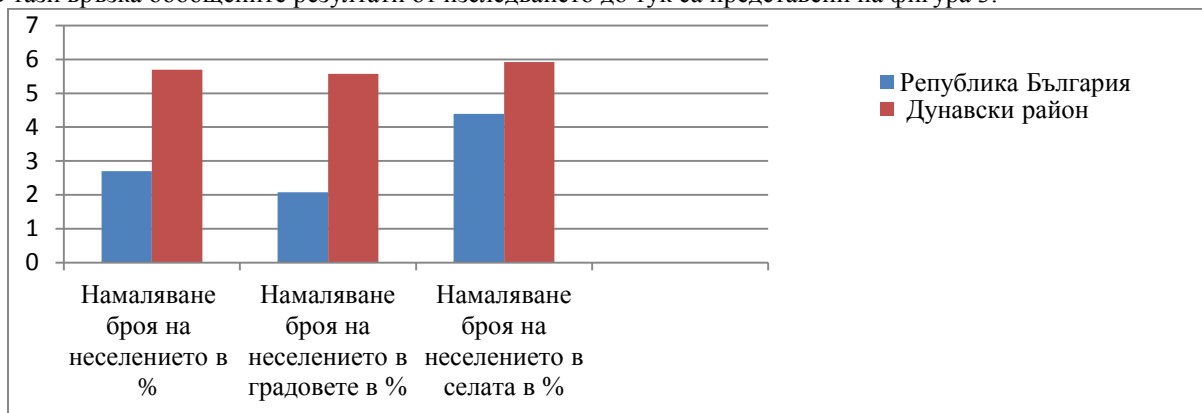
Броя на населението на Дунавски район в началото на разглеждания период и в края на периода е представен графично на фиг.2.

фиг.2 Население на страната /общо, градове и села/ за 2014г. и 2017г.

Данните представят значително по-високия темп на намаляване на броя на населението в градовете и селата от Дунавски район спрямо този на страната за съответния период.

В тази връзка обобщените резултати от изследването до тук са представени на фигура 3.

фиг.3 Намаляване броя на населението в % /общо, градове и села/ на страната и Дунавски район за периода 2014-2017г.

По данни на Агенцията по геодезия, картография и кадастър покритието на територията на Дунавски район с кадастрална карта е 36 603 кв. км или приблизително 33% от територията на страната, което отрежда първо място по площ на района спрямо другите райони от ниво2.

Намаляването на населението в селата, често се свързва с процеса на урбанизация, но за Дунавски район резултатите от изследването показват приблизително равни темпове на намаляване на населението в градовете и селата. В тази връзка пример е област Силистра, като нейното население за разглеждания период е намаляло с 4,72%, като населението в градовете е намаляло с 6,16%, а населението в селата с 3,55%.

Темповете с които намалява населението на Дунавски район са по-високи от тези за страната, върху площ от 33% от страната към 31.12.2017г. живее едва 23,59% от населението на страната. Гъстотата на населението на Дунавски район към 31.12.2017г. е 45,45 души на кв. км, значително по-ниска от средната за страната – 63,51 души на кв. км.

Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и демографската структурата на населението, са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция. Основна причина за миграцията е пазара на труда.

2. ДУНАВСКИ РАЙОН И НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ.

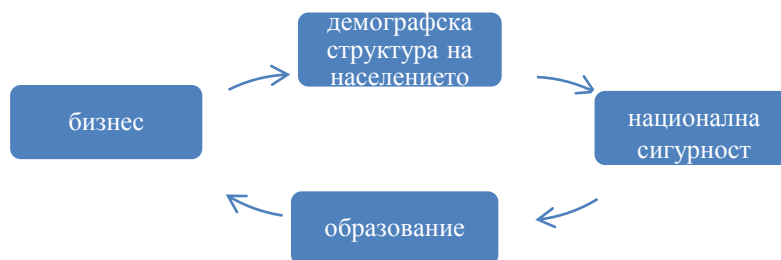
Жизненоважни национални интереси са преодоляването на негативните демографски процеси, на значителните диспропорции в развитието на регионите и изграждане на социално-икономическа среда, осигуряваща условия за развитието на поколения български граждани, способни да гарантират на Република България достойно място в ЕС и в световните политически, икономически, финансови и социални процеси и

развитието на образованието, възпитанието, науката и научно-приложните дейности в духа на националните и европейските ценности. [2]

Друг важен национален интерес определен в Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България е развитието на регионалното сътрудничество в Дунавския регион и утвърждаване на активната роля на Република България в двустранен и многостранен план в подкрепа на мира и сигурността в района.

Именно тези национални интереси детерминират значението на Дунавски район, като най-голям по територия от районите от ниво2 за страната и като част от Дунавски регион.

Взаимовръзките между националната сигурност, демографската структура на населението, образованието и бизнеса са представени на фиг.4.

Фиг.4 Взаимовръзки между образование, бизнес, демографска структура на населението и националната сигурност

Образованието е в основата на цикъла от взаимовръзки. То трябва да осигури необходимите квалифицирани кадри за бизнеса в региона. В тази връзка по данни на Агенцията по заетостта свободни работни места на първичния пазар, заявени в бюрата по труда за страната през 2017г. са 197815, като за Дунавски район те са 43076. Разпределението на свободните работни места и регистрираните безработни за 2017г. по областите на Дунавски район са представени в таблица3.

Таблица3

№ по ред	Дунавски район /области/	Регистрирани безработни лица в бюрата по труда към икономически активното население за 2017г. /бр./	Свободни работни места на първичния пазар, заявени в бюрата по труда за 2017г. /бр./
1	Видин	6575	1849
2	Враца	11075	3627
3	Монтана	8925	3322
4	Габрово	2435	2997
5	Велико Търново	7427	7584
6	Плевен	12072	5913
7	Ловеч	6512	3843
8	Русе	6551	6185
9	Силистра	6106	2601
10	Разград	6220	2088
11	Търговище	6625	3067

Данните сочат, че освен в област Габрово и област Велико Търново в другите области регистрираните безработни лица са повече от свободните работни места за съответната област, като в някои области разликата е значителна, въпреки това липсата на конкретни специалисти в определени области е определяща за незаетите работни места. В тази връзка трябва да бъде търсена синхронизация на образованието с потребностите на бизнеса за всяка отделна област.

Понятието „*работа*” се свързва с:

- наличието или липсата на трудови отношения (трудова пазар, безработица);
- условията и заплащането на труда;
- професионалната квалификация;
- управлението и организацията на труда;
- сътрудничеството или конфликтите в труда. [3]

Бизнесът освен с образованието има взаимовръзка и с демографската структура на населението на съответната област и общо за Дунавски район. Осигурените работни места с добри условия на труд и възнаграждение на свой ред генерират отседналост на населението, противодействат на вътрешната трудова миграция в страната и са определящи за раждаемостта за съответната област, и за намаляването на средната възраст на населението.

Стратегическата среда на сигурност е сложна, динамична и с трудно предвидими измерения. Основно дестабилизиращо влияние върху формирането ѝ оказват: глобализацията, забавянето на икономическото развитие и неблагоприятните явления във финансовата сфера, провалените държави в определени региони, вътрешните и регионални конфликти, енергийните, демографските, екологичните и климатичните проблеми, заплахите за информационната сигурност, разпространяването на оръжия за масово унищожение и на средства за тяхната доставка. [4]

Демографските проблеми намиращи изражение в демографската структура на населението от Дунавски район, както и високият темп на обезлюдяване имат дестабилизиращо влияние върху стратегическата среда на сигурност. Те определят взаимовръзката на демографската структура на населението с националната сигурност.

Демографските проблеми често генерират социална изолация на определени общности от населението. Тя е предпоставка за увеличаване уязвимостта на тези общности към радикални религиозни и други идеологии, което впоследствие води до капсулиране на общностите по религиозен признак.

В тази връзка дългосрочна цел продиктувана от взаимовръзката национална сигурност-образование е формирането на национална култура за сигурност. Тя трябва да бъде естествена обществена основа за ефективно реализиране на политиките за сигурност. Взаимовръзката национална сигурност-образование е гарант за повторемостта на цикъла от взаимовръзки представени на фиг.4, както и също гарант за културното и образователно развитие на обществото. Разширяването на социалния обхват на политиката за сигурност определя търсенето на нови форми на взаимодействие между образованието и бизнеса, които да доведат до по-добра демографска структура на Дунавски район.

В Националната концепция за пространствено развитие е възприето като територии със специфични характеристики да се третират онези части от националното пространство, за които е необходимо да се прилага специфична политика на устройство развитие. Като такива са определени крайбрежните територии (Черноморски и Дунавски), планинските територии, граничните територии, териториите в риск (демографски, икономически, екологичен) и териториите за опазване на ландшафта, природните и културни ценности. [5]

В тази връзка може да се отбележи че Дунавски район е територия със специфични характеристики, определящи се от това, че той е крайбрежна гранична територия в демографски риск с природни и културни ценности.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съчетанието между демографската криза, липсата на синхронизация между образование и бизнес, и забавения икономически растеж е предизвикателство пред регионалното развитие на Дунавски район и националната сигурност. Търсенето на възможности за адаптиране на образованието към условията на трудовия пазар за съответните области на Дунавски район, както и търсенето на нови възможности за разширяване на достъпа до публични услуги и въвеждането на данъчни и други финансови облекчения за нови инвестиции в икономиката на Дунавски район би имало оздравителен ефект.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Проект за Закон за изменение и допълнение на Закона за регионалното развитие, София, стр.2, 2018.
- [2] Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България, София, стр.4, 2018.
- [3] В. К.Терзиев, Политики и инструменти за социално развитие, Пловдив, стр.36, 2018.
- [4] Национална отбранителна стратегия, София, стр.3, 2016.
- [5] Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025г., София, стр.9, 2013.